Lietas Nr.A420253822
Lietas arhīva Nr. AA43-0661-24/9
ECLI:LV:ADAT:2024:1209.A420253822.13.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024.gada 9.decembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Santa Liniņa, tiesneses Irina Kaļiņina un Roze Paegle

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Olaines novada pašvaldībai atlīdzināt /pers. A/ nodarītos zaudējumus un nemantisko kaitējumu 50 000 *euro* apmērā, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 17.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2022.gada 11.janvārī plkst.9:50 Olaines novada pašvaldības policijā (turpmāk – policija) no vilciena konduktora saņemts izsaukums par to, ka vilcienā Rīga – Jelgava brauc persona, uzdodoties par /pers. A/, kurai nav braukšanas biļetes, kura atsakās iegādāties braukšanas biļeti un neuzrāda personas apliecinošu dokumentu. Olaines stacijā policijas darbinieki aizturēja pieteicēju /pers. A/ un nogādāja viņu policijas iecirknī.

Saistībā ar minēto notikumu par personas identitātes neatklāšanu policijas inspektors Valsts amatpersona 2022.gada 11.janvārī pieņēma lēmumu Nr.17978000002121-1 saukt pieteicēju pie administratīvās atbildības saskaņā ar Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā (turpmāk – Administratīvo sodu likums) 6.pantu, piemērojot pieteicējam naudas sodu 25 *euro* apmērā (turpmāk – 2022.gada 11.janvāra lēmums).

Pieteicējs apstrīdēja 2022.gada 11.janvārī lēmumu, lūdzot to atcelt, atzīt par prettiesisku pieteicēja aizturēšanu un atlīdzināt nemantisko kaitējumu 50 000 *euro* apmērā.

Administratīvā pārkāpuma lietvedība noslēgusies ar policijas 2022.gada 4.februāra lēmumu lietā Nr.17978000002121, ar kuru atcelts 2022.gada 11.janvāra lēmums un izbeigts administratīvā pārkāpuma process.

2022.gada 12.aprīļa vēstulē Nr.OPP/13.2/22/257-ND pieteicējam policija atzina, ka nav iestājies neviens no Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumā (turpmāk – Kaitējuma atlīdzināšanas likums) noteiktajiem apstākļiem, kas personai radītu tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu, bet tā kā policijas inspektors 2022.gada 11.janvāra lēmumā ir pieļāvis procesuālos pārkāpumus (nekorekta atsauce uz normatīvo aktu, nekorekts saīsinājums), policija atvainojās pieteicējam par inspektora pieļauto procesuālo pārkāpumu.

Pieteicējs iesniedza Olaines novadā domē (turpmāk – dome) iesniegumu par policijas veiktās pieteicēja aizturēšanas 2022.gada 11.janvārī atzīšanu par prettiesisku un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu.

[2] Ar domes 2022.gada 21.jūnija lēmumu (sēdes protokola Nr.8 21.p.) (turpmāk – Lēmums) policijas rīcība, aizturot pieteicēju 2022.gada 11.janvārī, atzīta par tiesisku un lūgums par kaitējuma atlīdzinājumu noraidīts.

Lēmumā norādīti šādi argumenti un apsvērumi.

[2.1] Pieteicējs pārkāpa Ministru kabineta 2012.gada 28.augusta noteikumu Nr.599 „Sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanas un izmantošanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.599) noteikumus. Policijai, saņemot izsaukumu, bija tiesības pieteicējam lūgt uzrādīt personu apliecinošu dokumentu, lai pārliecinātos par viņa identitāti saskaņā ar likuma „Par policiju" 12.panta pirmās daļas 2. un 4.punktu un 22.panta trešo daļu. Tā kā pieteicējs savu identitāti policijas darbiniekiem neatklāja, policijai bija tiesisks pamats pieteicēju aizturēt.

[2.2] Pieteicēja aizturēšanas laiks nav pārsniedzis četras stundas, tādējādi pašvaldības policija ir ievērojusi Administratīvās atbildības likuma 71.panta piektajā daļā noteikto un nav iestājušies Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 15.panta pirmās daļas 6.punktā noteiktie apstākļi, savukārt paša pieteicēja uzvedība bija iemesls aizturēšanai.

[2.3] Policija rakstveidā atvainojās pieteicējam par inspektora Valsts amatpersona pieļauto procesuālo pārkāpumu, un atvainošanās ir uzskatāma par Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14.panta trešajā daļā paredzēto nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

[3] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par policijas rīcības, aizturot pieteicēju 2022.gada 11.janvārī, atzīšanu par prettiesisku un par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

Pieteikums pamatots ar turpmāk minēto.

[3.1] Iestāde nepareizi ir konstatējusi lietas apstākļus un nepamatoti atsaukusies uz noteikumiem Nr.599, jo lietā nav pierādījumu, ka vilcienā pieteicējam būtu izrakstīta biļete vai piemērots līgumsods, līdz ar to nevienam nebija pamata prasīt pieteicējam maksāt par braucienu vai piemērot līgumsodu un likt uzrādīt personu apliecinošus dokumentus. Turklāt vilcienā konduktors neprasīja pieteicējam uzrādīt personu apliecinošus dokumentus. Pieteicēja personas dati un identitāte konduktoram bija zināmi. Tādējādi melīgs ir apgalvojums, ka pieteicējs ir atteicies uzrādīt personu apliecinošus dokumentus.

[3.2] Lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā tika izbeigta, un lietā ir pierādīts, ka pieteicējs nebrauca bez biļetes, nepārkāpa likumu un neatteicās nosaukt savus datus. Līdz ar to nebija pamata pieteicēju aizturēt un nogādāt policijas iecirknī. Melīgs ir arī apgalvojums, ka pieteicējs uzvedās agresīvi. Pieteicējs izkāpa no vilciena un devās mājās. Agresīvi uzvedās policisti, kuri, nestādoties priekšā, paziņoja, ka pieteicējs tiek aizturēts. Policisti pieteicējam lūdza uzrādīt personas apliecinošu dokumentu tikai policijas iecirknī, ko pieteicējs arī izdarīja, t.i. apmēram 20 minūtes pēc uzsāktās aizturēšanas pie Olaines dzelzceļa stacijas.

[3.3] Aizturot pieteicēju aptuveni uz 136 minūtēm un policijas iecirknī prasot uzrādīt pieteicēja personu apliecinošu dokumentu, kā arī nosaukt

personas datus, tika pārkāpts Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 94. un 96.pants. Ar prettiesisku aizturēšanu, brīvības atņemšanu un personīgās dzīves aizskārumu, apstrādājot personas datus, pieteicējam nodarīti zaudējumi un nemantiskais kaitējums 50 000 *eur*o apmērā. Zaudējumi aprēķināmi par dīkstāvi un negūto peļņu par aizturēšanas laiku. Pieteicējs prasa kompensāciju Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 5.panta 2.punkta kārtībā. Kaitējuma apmērs tiek pamatots ar to, ka policisti prettiesiski pieteicēju aizturēja, aizveda uz policijas iecirkni, ilgu laiku nelaida projām, sastādīja aizturēšanas protokolu un pēc atbrīvošanas neatveda atpakaļ uz aizturēšanas vietu.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 17.novembra spriedumu pieteicēja pieteikums noraidīts.

Spriedums pamatots ar turpmāk norādīto.

[4.1] Personas tiesības saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ir noteiktas Satversmes 92.panta trešajā teikumā. Šī norma paredz vispārēju valsts pienākumu garantēt, ka ar tiesas starpniecību ikvienam, kura tiesības ir pārkāptas, ir nodrošināta efektīva aizsardzība pret aizskārumu. Līdz ar to personai nevar tikt liegtas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par zaudējumiem un kaitējumu, kuru cēlonis ir iestādes prettiesiska rīcība.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 5.pantā ir noteikts tiesiskais pamats atlīdzinājuma piešķiršanai par kaitējumu, kas nodarīts administratīvā pārkāpuma lietvedībā, savukārt 2.panta otrajā daļā noteikts, ka šā likuma noteikumi piemērojami arī likumā tieši neminētos gadījumos, ja administratīvā pārkāpuma lietvedībā privātpersonai nodarīts kaitējums iestādes prettiesiskas rīcības dēļ.

Saskaņā ar minētā likuma 6.panta pirmo daļu iestādes rīcība šā likuma izpratnē ir prettiesiska, ja ar šo rīcību pārkāptas tiesību normas un vēlāk iestājies viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem. Prettiesisku rīcību konstatē ar iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu. Savukārt šā panta otrā daļa noteic, ka iestādes rīcība šā likuma izpratnē ir nepamatota, ja lēmums tā pieņemšanas brīdī ir atbildis tiesību normām, taču vēlāk iestājies viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem.

No Kaitējuma atlīdzināšanas likuma normām izriet, ka personai ir tiesības uz atlīdzinājumu gan tad, ja iestāde rīkojusies prettiesiski, gan arī tad, ja iestāde rīkojusies tiesiski, taču, kā izrādījies vēlāk, nepamatoti (sk. likuma 1.pantu). Pirmajā gadījumā atlīdzinājuma piešķiršanai nepieciešams kompetentās institūcijas lēmums par to, ka kāda konkrēta darbība bijusi prettiesiska, savukārt otrajā gadījumā šāds lēmums nav nepieciešams. Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 6.panta otrā daļa kā vienīgo priekšnoteikumu tam, lai iestādes rīcība tiktu uzskatīta par nepamatotu, paredz apstākli, ka ir iestājies kāds no likumā minētajiem atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem (sal. *Senāta 2021.gada 8.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-619, ECLI:LV:AT:2021:1108.A420229019.10.L, 15.punkts*).

[4.2] Izskatāmajā lietā konstatējams, ka pamats administratīvā pārkāpuma lietvedības izbeigšanai bija nevis tas, ka lietā kopumā nebūtu pierādījumu par pieteicēja rīcības atbilstību administratīvā pārkāpuma sastāvam, bet gan tas, ka lēmums administratīvā pārkāpuma lietā bija noformēts neatbilstoši tiesību normās noteiktajām formālajām prasībām. No Lēmuma var secināt, ka vienīgā prettiesiskā pašvaldības policijas rīcība bija nepilnīga lēmuma administratīvā pārkāpuma lietā noformēšana.

Policijas 2022.gada 4.februāra lēmumā nav vērtēti pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumā norādītie iebildumi par policistu rīcības tiesiskumu attiecībā uz aizturēšanu un personas datu apstrādi. Līdz ar to tiesai atbilstoši Senāta atziņām ir pēc būtības jāizvērtē, vai policijas darbinieki ir pieļāvuši procesuālus pārkāpumus, kas nodarījuši tādu kaitējumu, kas ir atlīdzināms. Izvērtējot pašvaldības policijas darbinieku rīcības tiesiskumu, tiesa norādīja turpmāk minēto.

[4.3] Noteikumu Nr.599 125.punkts (redakcijā, kas bija spēkā 2022.gada 11.janvārī) noteica, ka, ja pasažieris atsakās maksāt līgumsodu un šo noteikumu 123.punktā minētajā kārtībā nevar kontrolierim uzrādīt personu apliecinošu dokumentu vai šo noteikumu 108.[1]punktā minēto personalizēto biļeti, kontrolierim ir tiesības pieaicināt policiju šā pasažiera personības noskaidrošanai vai izmantot šo noteikumu 126., 127. un 128.punktā minētās tiesības.

Tātad tiesību normas piešķir kontrolierim tiesības novērtēt jautājumu par to, vai pasažierim ir derīga braukšanas biļete, un nepieciešamības gadījumā lūgt policijas palīdzību pasažiera personības noskaidrošanai normā noteiktajos gadījumos.

Savukārt viens no policijas uzdevumiem saskaņā ar likuma „Par policiju" 3.panta 4.punktu ir likumā paredzētajā kārtībā sniegt palīdzību iestādēm, privātpersonām un personu apvienībām to tiesību aizsardzībā un ar likumu noteikto pienākumu realizācijā. Šā likuma 10.panta pirmās daļas 1. un 6.punkts nosaka, ka policijas darbinieka pamatpienākumi atbilstoši dienesta kompetencei cita starpā ir nodrošināt kārtību uz ceļiem, ielās, laukumos, parkos, sabiedriskā transporta līdzekļos, lidostās, ostās, stacijās un citās publiskās vietās, lai garantētu personu un sabiedrības drošību; novērst un pārtraukt administratīvos pārkāpumus, noskaidrot vainīgos, savas kompetences ietvaros sastādīt protokolus, izskatīt lietas par šiem pārkāpumiem vai arī nodot tās izskatīšanai pēc pakļautības. Atbilstoši likuma „Par policiju" 12.panta pirmās daļas 1.punktam policijas darbiniekam, pildot viņam uzliktos pienākumus atbilstoši dienesta kompetencei, cita starpā ir tiesības prasīt, lai personas pārtrauc likumpārkāpumus un citu rīcību, kura traucē policijas pilnvaru izpildi, kā arī pielietot pret likumpārkāpējiem paredzētos piespiedu līdzekļus.

Tātad likumā „Par policiju" ir noteikts policijas uzdevums sniegt palīdzību iestādēm, privātpersonām un personu apvienībām to tiesību aizsardzībā un ar likumu noteikto pienākumu īstenošanā.

[4.4] No lietas materiāliem izriet, ka pieteicējs 2022.gada 11.janvārī, braucot ar elektrovilcienu, konduktoram uzrādīja nevis derīgu braukšanas dokumentu, bet papīra lapu, uz kuras norādīti tiesību normu citāti un ietvertas kopijas no citiem dokumentiem. Atbilstoši konduktores – kontrolieres /pers. B/ 2022.gada 17.janvāra paskaidrojumam viņa 2022.gada 11.janvārī vilcienā Rīga – Jelgava Nr.6715 veica biļešu pārbaudi. Vīrietis, kas uzdevās par /pers. A/, uzrādīja pašizgatavotu aktu, paskaidrojot, ka uzrādītais akts viņam atļauj braukt vilcienā. Personu apliecinošu dokumentu persona, kas uzdevās par /pers. A/, neuzrādīja. Vīrietis uzvedās agresīvi, draudēja ar atlaišanu, lika iemācīties likumus. /pers. B/ par notikušo ziņoja pa tālruni 112, aprakstīja notikušo un lūdza nosūtīt policijas ekipāžu, norādot, ka notikums ir 3.vagonā. Piebraucot Olaines stacijā, viņa policijas darbiniekiem norādīja uz /pers. A/. Arī 2022.gada 11.janvāra rakstveida paskaidrojumā /pers. B/ norādīja līdzīgus apstākļus.

[4.5] /pers. B/ paskaidrojumam ir pievienots pieteicēja izgatavotais akts, kas ir A4 lapa, uz kuras ir vairāku citu dokumentu vai to daļu kopiju apkopojums: 1) kopija no 1999.gada 4.marta Latvijas Dzelzceļa Pasažieru pārvadājuma pārvaldes akta Nr.001351, kurā norādīta informācija par gada biļeti A0027914, izdota 1999.gada 15.februārī līdz 2000.gada 14.februārim, stacijā „Olaine", braukšanai posmā „Olaine – Rīga", cena 100, 20 Ls. (…) Uzrādītā biļete noņemta pareizības pārbaudei un pievienota pie akta; 2) izraksta daļas kopija no Rīgas apgabaltiesas kolēģijas 2000.gada 11.aprīļa tiesas sprieduma lietā Nr.CA-1121/23, no kura var secināt, ka ar sastādīto aktu līdz biļetes pārbaudes pabeigšanai var braukt kā ar biļeti; 3) noteikumu Nr.599 kopija ar 106.punkta un 111.punkta noteikumu; 4) kopija no personu apliecinoša dokumenta uz pieteicēja vārda. Tiesas sprieduma izraksta un akta kopijas pareizību un atbilstību lietas Nr.CA-1121/23 materiāliem apliecinājis pieteicējs kā Administratīvās rajona tiesas tiesnesis.

Tiesa atzina, ka pieteicēja sagatavotā A4 lapa, uz kuras ir uzkopēta noteikta rakstura informācija, nav atzīstama par derīgu braukšanas dokumentu, ievērojot uz tās norādītās gada biļetes A0027914 derīguma termiņu līdz 2000.gada 14.februārim, ko papildus apliecina lietai pievienotā AS „Pasažieru vilciens" 2023.gada 15.februāra atbilde. Pat, ja akts Nr.001351, kas apliecina gada biļetes A0027914 noņemšanu, ir ticis izmantots kā pierādījums kādā tiesvedības procesā, nav pamata aktu Nr.001351 izmantot kā derīgu braukšanas dokumentu pēc gada biļetes derīguma termiņa beigām pirms vairāk kā divdesmit gadiem. Neskatoties uz minēto, pieteicējs turpina uzskatīt aktu Nr.001351 par derīgu braukšanas dokumentu un izmantot sabiedriskā

transporta pakalpojumus.

Senāts līdzīgā lietā, kas ierosināta pēc pieteicēja pieteikuma, atzina par pareizu Administratīvās apgabaltiesas sniegto novērtējumu 1999.gada 4.marta aktam Nr.001351, proti, tas zaudēja spēku 1999.gada 28.aprīlī (sal. *Senāta 2023.gada 30.oktobra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-887/2023, ECLI:LV:AT:2023:1030.A420147022.16.L, 5.punkts*).

[4.6] Saskaņā ar Satversmes 94.pantu nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi kā tikai saskaņā ar likumu. Šādas tiesības noteiktas arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 5.panta pirmajā daļā. Kā norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, tiesības uz brīvību un drošību ir pirmā līmeņa pamattiesības indivīda fiziskās drošības aizsardzībai, un kā tādas bauda fundamentālu nozīmi (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 3.oktobra sprieduma lietā „McKay pret Apvienoto Karalisti" 30.punktu*). Šo tiesību mērķis ir pasargāt personas no tā, ka tām patvaļīgi tiek atņemta brīvība (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas sprieduma lietā „Khudoroyov pret Krieviju" 124.punktu*). Tomēr jāņem vērā, ka ne Konvencija un Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse (sk., *piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas sprieduma „McKay pret Apvienoto Karalisti" 30.punktu un tajā norādītās atsauces*), ne arī Satversmes 94.pants neaizliedz brīvības atņemšanu vai ierobežošanu vispār, bet aizliedz to veikt bez tiesiska – likumā noteikta – pamata.

Kā jau minēts, likuma „Par policiju" 12.panta pirmā daļa noteic, ka policijas darbiniekam, pildot viņam uzliktos pienākumus atbilstoši dienesta kompetencei, ir tiesības cita starpā prasīt, lai personas pārtrauc likumpārkāpumus un citu rīcību, kura traucē policijas pilnvaru izpildi, kā arī pielietot pret likumpārkāpējiem paredzētos piespiedu līdzekļus (1.punkts); pārbaudīt personām, kuras tiek turētas aizdomās par likumpārkāpumu izdarīšanu, personību apliecinošos dokumentus, kā arī citus dokumentus, kas nepieciešami to tiesību normu ievērošanas pārbaudei, kuru izpildes kontrole un uzraudzība uzdota policijai (2.punkts).

Šā likuma 3.pants paredz, ka policijas uzdevumi ir citstarp garantēt personu un sabiedrības drošību un novērst noziedzīgus nodarījumus un citus likumpārkāpumus. Minētā likuma 5.pants citstarp paredz, ka policija ar savu darbību nodrošina personu tiesību un brīvību ievērošanu, un šo tiesību un brīvību ierobežošana ir pieļaujama, tikai pamatojoties uz likumu un likumā noteiktajā kārtībā. Turklāt ikreiz, kad policijai nākas ierobežot personu tiesības un brīvības, policijas darbinieks sniedz tām paskaidrojumu, kurā pamato katru konkrēto ierobežojumu.

Savukārt likuma „Par policiju" 22.pants noteic, ka policijas darbinieks ir valsts varas pārstāvis, un likumīgās prasības un rīkojumi, ko viņš izvirzījis vai devis, pildot dienesta pienākumus, visām personām ir obligāti jāizpilda. Nepakļaušanās policijas darbinieka likumīgajām prasībām ir sodāma (panta pirmā daļa). Policijas darbinieka prasības ir obligātas un rīcība ir saistoša jebkurai personai, kamēr amatpersona, kas pilnvarota kontrolēt vai uzraudzīt viņa darbību, nebūs tās apturējusi vai atcēlusi (panta trešā daļa).

No minētajām tiesību normām un noteikumu Nr.599 125.punkta izriet, ka policijas darbinieku kompetencē ir pārbaudīt arī to personu identitāti (personu apliecinošus dokumentus), kas brauc sabiedriskajā transportā un kontrolierim personu apliecinošu dokumentu neuzrāda. Tāpat no minētajām normām izriet, ka policijas darbinieka likumīgās prasības ir obligāti jāizpilda. Policijas izteiktajām prasībām, ja vien tās nav acīmredzami pretlikumīgas, ir jāpakļaujas.

[4.7] No konduktores – kontrolieres /pers. B/ paskaidrojumiem izriet, ka par konkrēto situāciju par braukšanu bez biļetes tika ziņots policijai. Šo apstākli apliecina arī pašvaldības policijas darbinieka /pers. C/ 2022.gada 11.janvāra rakstveida paskaidrojums, no kura izriet, ka 2022.gada 11.februārī (acīmredzot pārrakstīšanās kļūda un domāts ir 11.janvāris), plkst. 9:50 tika saņemts izsaukums, ka vilcienā brauc persona, kurai nav braukšanas biļetes. Olaines stacijā vilciens apstājās plkst.10:00. Izbraucot kopā ar pašvaldības policijas inspektoru /pers. D/ uz Olaines staciju, tika sagaidīts pasažieru vilciens, no kura izkāpa vīrietis. No vilciena izejas durvīm konduktore norādīja uz konkrētu vīrieti, kurš izkāpa no vilciena vagona, atteicies iegādāties braukšanas biļeti. Tā kā vīrietis atteicās uzrādīt personu apliecinošus dokumentus, pārkāpjot Administratīvo sodu likuma 6.pantu, tika uzaicināts sekot uz dienesta automašīnu, lai viņu nogādātu Olaines novada pašvaldības policijas iecirknī. Vīrietis vairākkārt norādīja, ka tiek aizturēts, tomēr iekāpa dienesta automašīnā. Policijas iecirknī vīrietis mainīja savus uzskatus un uzrādīja /pers. A/ personas apliecību. Pret personu fizisks spēks un speclīdzekļi netika piemēroti.

Pašvaldības policijas darbinieks /pers. C/ arī tiesas sēdē liecināja, ka bija izsaukums, ka persona ir agresīva, brauc bez biļetes. Liecinieks ar kolēģi aizbrauca uz izsaukumu, aizgāja līdz vilcienam. Kad cilvēki kāpa ārā, kontrolieris norādīja uz vīrieti, kurš bija braucis bez biļetes un agresīvi uzvedies. Liecinieks tiesas sēdē norādīja uz pieteicēju kā personu, kas brauca bez biļetes. Liecinieks ar kolēģi vēlējies aprunāties ar pieteicēju par viņa rīcību. Pirms sarunas uzsākšanas tika uzrādīta pašvaldības policijas apliecība un liecinieks stādījies priekšā. Pieteicējam vairākkārt tika lūgts uzrādīt personu apliecinošu dokumentu, lai noskaidrotu viņa datus, jo pieteicējs bija pārkāpis sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanas un izmantošanas kārtību. Tā kā pieteicējs nevēlējās sniegt savus personas datus (ne nosaukt vārdu un uzvārdu, ne uzrādīt dokumentus), viņš tika uzaicināts uz policijas automašīnu. Vīrietim tika izskaidrots, uz kāda pamata viņš tiek aizturēts. Vīrietis pats iekāpa automašīnā un kliedza, ka viņš esot aizturēts. Līdz ar pieteicēja iekāpšanu policijas automašīnā notika viņa faktiskā aizturēšana. Pieteicējs tika nogādāts policijas iecirknī, tika sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols. Liecinieks ar kolēģi uzrakstīja ziņojumu un devās tālāk uz nākamo izsaukumu.

Arī pašvaldības policijas darbinieks /pers. D/ tiesas sēdē liecināja, ka 11.janvārī no rīta tika saņemts izsaukums uz Olaines dzelzceļa staciju saistībā ar personu, kas vilcienā brauc bez biļetes, atsakās pirkt biļeti un neklausa konduktora prasībai atstāt transportlīdzekli – vilcienu. Liecinieks ar /pers. C/ izbrauca uz šo izsaukumu, tur ieradās ap plkst.10.00. Pienāca vilciens, pa durvīm konduktore kliegusi, ka vīrietis, kas nāk pretī, ir tā persona, kas atteicās pirkt biļeti. Liecinieks ar kolēģi uzrunāja vīrieti, kurš turpināja iet tālāk, tad sākās diskusija. Liecinieks ar kolēģi lūdza uzgaidīt, uzrādīt personu apliecinošu dokumentu, jo vīrietis vilcienā braucis bez biļetes, vajadzēja noskaidrot personību. Liecinieks atceras, ka /pers. C/ nosauca vārdu un uzvārdu un uzrādīja dienesta apliecību vīrietim. Diskusija turpinājās arī pie policijas mašīnas. Vīrietis vairākkārt atteicās uzrādīt personu apliecinošus dokumentus. Pie automašīnas liecinieks ar kolēģi vīrietim teica, ka, ja neuzrādīs dokumentu, tad tiks nogādāts pašvaldības policijas iecirknī personības noskaidrošanai, jo ir pārkāpts Administratīvo sodu likuma 6.pants. Aizturēšana notika bez fiziska spēka, vīrietis pats pieteicās, ka brauks uz policiju skaidrot situāciju, un iekāpa dienesta automašīnas salonā un viņi aizbrauca uz policijas iecirkni veikt nepieciešamās procesuālās darbības. Netika izrādīta nepakļaušanās. Iecirknī vīrietis uzrādīja personas identifikācijas karti.

[4.8] Novērtējot policijas darbinieka ziņojumā un liecībās norādīto kopsakarā ar vilciena konduktores – kontrolieres norādīto, aktu Nr.001351, tiesa piešķīra augstu ticamību policijas darbinieku paskaidrojumiem un liecībām, ka pieteicējs 2022.gada 11.janvārī brauca bez derīga braukšanas dokumenta. Tāpat tiesa piešķīra ticamību tam, ka pašvaldības policijas amatpersonas lūdza pieteicēju uzrādīt personu apliecinošu dokumentu vai nosaukt personas datus, bet, kad pieteicējs to atteicās darīt, aicināja pieteicēju doties viņiem līdzi uz pašvaldības policijas iecirkni apstākļu noskaidrošanai. No /pers. C/ un /pers. D/ liecībām tiesas sēdē izriet, ka pieteicējs nepretojās aicinājumam doties uz policijas iecirkni.

Savukārt lietas materiāli, izņemot paša pieteicēja 2022.gada 11.janvāra paskaidrojumus, neapstiprina pieteicēja norādīto notikumu gaitu, proti, ka pieteicējs brauca ar biļeti, tā palika vilcienā pie kontroliera, uz tās bija personas dati, neviens neprasīja maksāt sodu un pieteicējs nevienam nav atteicies nosaukt personu datus. Turklāt tas ir pretrunā ar pārējiem pierādījumiem lietā, t.sk. AS „Pasažieru vilciens" skaidrojumu, ka konkrētais, pieteicēja izveidotais dokuments neparedz pasažierim tiesības gadiem ilgi izmantot šo aktu kā braukšanas dokumentu. Citu, derīgu braukšanas dokumentu pieteicējs nav uzrādījis.

Tiesa nesaskatīja pamatu apšaubīt policijas darbinieka dienesta ziņojumā norādītā ticamību, kas apstiprinās ar citiem pierādījumiem, jo īpaši

policijas amatpersonu liecībām un konduktores – kontrolieres paskaidrojumiem lietā, un secina, ka policijas darbiniekiem šādos apstākļos bija tiesisks pamats prasīt pieteicējam uzrādīt personu apliecinošus dokumentus vai nosaukt personas datus. Apstākli, ka pieteicējam ir lūgts uzrādīt personu apliecinošu dokumentu, 2022.gada 11.janvāra paskaidrojumā ir atzinis arī pieteicējs. Tāpat arī rakstveida paskaidrojumā tiesai pieteicējs norāda, ka ap plkst. 10:05 pieteicējam policisti pie automašīnas visdrīzāk tomēr vēl jautāja nosaukt personas datus.

Tiesa šādā policijas darbinieku prasībā nesaskata pretlikumīgu rīcību. Tādējādi, lai arī pieteicējs uzskatīja, ka nav pārkāpis normatīvos aktus (kā jau minēts, pieteicējs uzskata, ka jautājums par vilciena biļetes esamību vai neesamību ir risināms civiltiesiskā kārtībā) un pieteicējam netika pietiekami izskaidrots, kādam nolūkam pieteicēja dati tiek prasīti, pieteicējam notikuma brīdī nebija pamata policijas darbinieku prasību ignorēt. Tiesas ieskatā, pieteicējs, norādot uz to, ka pieteicējam nav likumā nostiprināts pienākums nosaukt savus personas datus, bet pieteicējs varējis uzrādīt personas dokumentu, ko sagatavojis uzrādīšanai, turklāt policists jautājis, vai pieteicējs var nosaukt datus vai uzrādīt personas dokumentu, nevis lūdza to izdarīt, kļūdaini izprot policijas tiesības noskaidrot pasažiera personību saskaņā ar noteikumu Nr.599 125.punktu un noskaidrot personas identitāti saskaņā ar Administratīvo sodu likuma 6.panta pirmo daļu. Tiesas ieskatā, pat, ja policijas darbinieki jautāja, vai pieteicējs var uzrādīt personu apliecinošus dokumentus, objektīvi vērtējot konkrētos apstākļus, bija skaidri saprotams policistu lūgums uzrādīt šos dokumentus vai nosaukt savu vārdu vai uzvārdu.

Tādējādi no lietas materiāliem un pieteicēja paskaidrojumiem izskatāmajā lietā ir konstatējams un par to nepastāv strīds, ka pieteicējs neuzrādīja pašvaldības policijas darbiniekiem personu apliecinošu dokumentu, kā arī nenosauca savus personas datus līdz pat brīdim, kad tika nogādāts pašvaldības policijas iecirknī.

[4.9] No pašvaldības policijas inspektora /pers. C/ ziņojumā un abu policijas darbinieku /pers. D/ un /pers. C/ liecībās norādītā, kā arī pašvaldības policijas darbinieka sastādītā personas aizturēšanas protokola Nr.17978000002121, vērtējot tos savstarpējā kopsakarā, izriet, ka policijas amatpersonas pieteicēja rīcībā saskatīja Administratīvo sodu likuma 6.panta pirmajā daļā minētā administratīvā pārkāpuma – personas identitātes neatklāšanas – pazīmes, t.i., atteikšanās nosaukt savus personas datus vai uzrādīt personu apliecinošus dokumentus, un pieteicējs tika aizturēts un nogādāts pašvaldības policijas iecirknī personas datu noskaidrošanai.

Likuma „Par policiju" 12.panta pirmās daļas 4.punkts noteic policijas darbinieka tiesības likumā paredzētajos gadījumos un kārtībā nogādāt policijas iestādē likumpārkāpējus, izdarīt viņu personas apskati, mantu un dokumentu izņemšanu un apskati, administratīvi aizturēt likumpārkāpējus un veikt citus likumā noteiktos pasākumus administratīvo pārkāpumu lietvedības nodrošināšanai.

Minētās tiesības ir precizētas Administratīvās atbildības likuma 71.panta pirmajā daļā, kas noteic, ka administratīvo aizturēšanu piemēro gadījumos, kad ir nepieciešams noskaidrot pie atbildības saucamās personas identitāti vai pārtraukt administratīvo pārkāpumu un persona nereaģē uz aicinājumu pārtraukt pārkāpumu.

Ņemot vērā minēto, policijas darbiniekam ir likumīgas tiesības aizturēt personu, lai noskaidrotu identitāti vai pārtrauktu administratīvo pārkāpumu, ja persona nereaģē. Iepriekš minētā tiesību norma nav interpretējama tādējādi, ka aizturēšanas rezultātā visos gadījumos persona obligāti ir atzīstama par vainīgu un saucama pie administratīvās atbildības. Aizturēšana var tikt īstenota arī tajos gadījumos, ja ir objektīvs pamats policijai iejaukties un izmeklēt lietas apstākļus, tādējādi novēršot iespējamo likumpārkāpumu. Pretējā gadījumā policija nespētu pilnvērtīgi nodrošināt sabiedrisko kārtību un drošību.

Izskatāmajā lietā pieteicējs ticis aizturēts, lai pārtrauktu administratīvo pārkāpumu, kas paredzēts Administratīvās atbildības likuma (apgabaltiesas piebilde – acīmredzami domāts Administratīvo sodu likums) 6.pantā, un noteiktu pārkāpēja personību. Ņemot vērā to, ka pieteicējs uz vietas dzelzceļa stacijas teritorijā atteicās nosaukt vārdu un uzvārdu, kā arī uzrādīt personu apliecinošu dokumentu, lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā nevarēja sastādīt uz vietas, tāpēc policijas darbinieki bija tiesīgi pieteicēju aizturēt, lai nogādātu policijas iecirknī. Tiesa atzina, ka pieteicēja aizturēšana nebija patvaļīga un tika veikta atbilstoši tā brīža apstākļiem un policijas vērtējumam par pieteicēja iespējamo pārkāpumu. Šādos apstākļos, kad pieteicējam ir prasīts uzrādīt personu apliecinošu dokumentu vai nosaukt personas datus, no kuriem būtu iespējams pieteicēju identificēt, aizturēšana bija samērīga un situācijai atbilstoša.

[4.10] Tāpat tiesa no lietas materiāliem nekonstatēja, ka pieteicējam nebūtu ticis izskaidrots iemesls, kāpēc tiek lūgts uzrādīt personu apliecinošu dokumentu. Kā izriet no policistu liecībām un paša pieteicēja 2022.gada 11.janvāra paskaidrojuma, uzrādīt personas apliecinošu dokumentu ir lūgts, lai noskaidrotu identitāti, jo pieteicējs esot braucis bez biļetes. Savukārt pieteicējs nav reaģējis uz šo lūgumu un nav uzrādījis attiecīgu dokumentu vai nosaucis personu identificējošus datus, bet gan atbildējis ar pretjautājumu, vai policistiem ir tiesības pārbaudīt biļetes. Tiesa jau iepriekš konstatēja, ka policijas darbiniekiem ir tiesības saskaņā ar likuma „Par policiju" 12.panta pirmās daļas 2.punktu un noteikumu Nr.599 125.punktu pārbaudīt to personu identitāti (personu apliecinošus dokumentus), kas brauc sabiedriskajā transportā un kontrolierim personu apliecinošu dokumentu neuzrāda.

[4.11] Atbilstoši pieteicēja paskaidrojumam pieteicējs Olaines stacijā izkāpis ap plkst. 9:59, ap plkst. 10:05 vēl notikusi diskusija pie mašīnas, kad ticis lūgts nosaukt personas datus, saskaņā ar personas aizturēšanas protokolā norādīto policijas iecirknī pieteicējs nogādāts plkst. 10:10, bet atbilstoši pieteicēja paša norādītajam atstāja iecirkni ap plkst.11:23.

Ir jāņem vērā tas, ka policijas iecirknī tika noskaidrota pieteicēja personība, uzrakstīts policijas darbinieka /pers. C/ dienesta ziņojums un pieteicēja paskaidrojums (par ko ir veikta atzīme lēmumā administratīvā pārkāpuma lietā), sastādīts ne tikai administratīvās aizturēšanas protokols, bet arī lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Līdz ar to tiesa nesaskata nepamatotu kavēšanos pašvaldības policijas rīcībā. Tāpat atzīstams, ka pašvaldības policisti nav pārkāpuši Administratīvās atbildības likuma 71.panta piektajā daļā noteikto aizturēšanas termiņu (noteic, ka aizturēt personu drīkst ne ilgāk kā uz četrām stundām. Personas aizturēšanas laiku skaita no faktiskās aizturēšanas brīža).

Tā kā pieteicēja aizturēšanai bija tiesisks pamats, secīgi tiesisks pamats bija arī policijas darbinieku aicinājumam pieteicējam iekāpt pašvaldības policijas transportlīdzeklī, lai dotos uz iecirkni. Turklāt, tiesas ieskatā, policistu rīcība līdz uzaicinājumam pieteicējam iesēsties dienesta automašīnā, lai brauktu uz iecirkni, atbilst procesuālo darbību veikšanai un nav vērtējama kā aizturēšana.

Tiesa konstatēja, ka pieteicējs ir parakstījies administratīvās aizturēšanas protokolā par to, ka ir informēts par aizturētās personas tiesībām saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 71.pantu un aizturēšanas protokola saturu. Tas atbilst Administratīvās atbildības likuma 71.panta trešajā daļā noteiktajam, ka pēc aizturēšanas amatpersona nekavējoties informē aizturēto personu par tās tiesībām.

Apkopojot minēto, tiesa atzina, ka pašvaldības policijas darbinieku rīcība, aizturot pieteicēju un nogādājot Olaines pašvaldības policijas iecirknī, kā arī sastādot aizturēšanas protokolu, bija tiesiska. Turklāt arī pats pieteicējs apstrīdēšanas iesniegumā norāda, ka policisti pieteicējam neuzbruka, nemeloja par lietas apstākļiem un savām darbībām.

[4.12] Tiesa atzina, ka nepamatots ir pieteicēja pārmetums, ka pieteicējs pēc aizturēšanas netika nogādāts aizturēšanas vietā – dzelzceļa stacijā, jo normatīvie akti neparedz šādu policijas pienākumu. Pieteicējs nav norādījis, ka veicamais attālums no policijas iecirkņa līdz vietai, kurp pieteicējs bija vēlējies doties, būtu ievērojami lielāks, nekā no dzelzceļa stacijas. Ņemams vērā arī apstāklis, ka pieteicējs dzīvo Olainē, kas nav izmēra ziņā liela apdzīvota teritorija.

[4.13] Satversmes tiesa ir norādījusi, ka Satversmes 92.panta trešajā teikumā lietotais termins „atbilstīgs atlīdzinājums" ietver taisnīgu gandarījumu, kas konkrētajā tiesiskajā situācijā ir samērojams ar personas tiesību aizskārumu. Atbilstīgam atlīdzinājumam ir vairākas funkcijas – visupirms jau kompensācijas, samierināšanas, kā arī vispārējās un speciālās prevencijas funkcija. Minēto funkciju mērķis ir panākt efektīvu taisnīguma atjaunošanu un pamattiesību aizsardzību (*Satversmes tiesas 2020.gada 7.maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2019–21–01 10.2.apakšpunkts*).

Senāts skaidrojis, ka tas, ka lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā izbeigta, nav uzskatāms par pietiekamu pamatu automātiski atzīt pieteicēja tiesības saņemt kaitējuma atlīdzinājumu, nevērtējot attiecīgos faktiskos notikumus un citus lietā iegūtos pierādījumus. Tas vien, ka lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā izbeigta, jo nav konstatēts administratīvā pārkāpuma sastāvs, pats par sevi nepierāda, ka visas amatpersonu veiktās darbības minētās administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros bijušas prettiesiskas un radījušas pieteicējam tādu tiesību aizskārumu, kas varētu tikt atzīts par pamatu atlīdzinājuma noteikšanai (sk. *Senāta 2021.gada 21.decembra lēmuma lietā Nr. SKA–115/2021, ECLI:LV:AT:2021:1221.A420205317.9.L, 5.punktu*).

Konkrētajā lietā, ievērojot šajā spriedumā konstatēto, tiesa atzina, ka nepastāv pamats Kaitējuma atlīdzināšanas likuma izpratnē pieteicēja prasītā kaitējuma atlīdzinājumam par pašvaldības policijas rīcību administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros, jo nav konstatējama ne prettiesiska, ne nepamatota policijas darbinieku rīcība, kas ir obligāti konstatējams apstāklis atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 1., 5. un 6.pantam. Turklāt vērā ir ņemams apstāklis, ka pašvaldības policija jau ir izteikusi atvainošanos par 2022.gada 11.janvāra lēmumā pieļauto procesuālo pārkāpumu radītajām neērtībām.

[4.14] Ievērojot spriedumā minēto, tiesa atzina, ka Lēmums ir tiesisks un pamatots, bet pieteicēja prasījums par zaudējumu un kaitējuma atlīdzinājumu – nepamatots un noraidāms.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 17.novembra spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību, lūdzot pieteikumu apmierināt.

Apelācijas sūdzība pamatota ar pieteikumā minētajiem argumentiem papildus norādot turpmāk minēto.

[5.1] Spriedumā pēc būtības nav vērtēti policijas darbinieku rīcības tiesiskie apstākļi prettiesiski aizturot pieteicēju un apstrādājot viņa personas datus, tādējādi aizskarot Satversmes 94.pantā aizsargātās pieteicēja tiesības uz brīvību un 96.pantā aizsargātās tiesības uz privātumu.

[5.2] Pat ja policijas darbinieki uzskatīja, ka pieteicējs pieļāvis likumpārkāpumu, proti, braucis bez biļetes, tas nebija pamats noskaidrot pieteicēja identitāti, jo braukšanas bez biļetes kontrole un uzraudzība nav uzdota policijai.

[5.3] AS „Pasažieru vilciens" kontrolierei nebija pamata policijas izsaukšanai pieteicēja identitātes noskaidrošanai. Konduktore vilcienā nedeva iespēju pieteicējam iegādāties biļeti un arī pēc tam neprasīja pieteicējam maksāt līgumsodu un uzrādīt personu apliecinošu dokumentu.

[5.5] No pirmās instances tiesas sēdē nopratināto pašvaldības policijas darbinieku /pers. C/ un /pers. D/ liecībām secināms, ka policijas darbinieki tika pieaicināti pieteicēja izsēdināšanai no vilciena, taču noteikumi Nr.599 nedod policijai tiesības noskaidrot izsēdināmā personību/identitāti, turklāt pieteicējs jau pirms policijas darbinieku ierašanās uz stacijas perona bija labprātīgi izkāpis no vilciena un devās no tā projām.

[5.6] Administratīvā rajona tiesa nepamatoti piešķīrusi lielu ticamību pašvaldības policijas darbinieku liecībām, kuras viņi tiesas sēdē prettiesiski nolasīja no citu personu iepriekš sagatavotajām rakstveida piezīmēm, ar izrakstiem no noteikumiem Nr.599, likuma „Par policiju" u.c. Šādas piezīmes neatbilst Administratīvā procesa likumā atļautajām rakstveida piezīmēm, jo liecības nebija saistītas ar aprēķiniem vai citiem datiem, ko grūti atcerēties.

[5.7] Administratīvās rajona tiesas spriedumā minētās AS „Pasažieru vilciens" vēstules un konduktores /pers. B/ apgalvojumi nav vērtējami kā pierādījumi, tie nenodibina faktus un ir tikai neapstiprināti atbildētāja paskaidrojumi.

[5.8] Administratīvā rajona tiesa pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 288.panta trešo daļu nav pieņēmusi blakus lēmumu un nosūtījusi lietu prokuratūrai saistībā ar Krimināllikuma 175.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmēm – AS „Pasažieru vilciena" konduktore /pers. B/ nozaga pieteicējam biļeti.

[5.9] Administratīvā rajona tiesa nepamatoti nepieņēma pieteicēja noraidījumu visu trīs instanču administratīvo tiesu sastāviem. No Administratīvās rajona tiesas sprieduma redzams, ka pieteicēja argumenti par tiesas sastāva neobjektivitāti ir pamatoti. Ievērojot minēto, pieteicējs atkārtoti piesaka noraidījumu visām trīs administratīvo tiesu instancēm.

[5.10] Administratīvā rajona tiesa nepamatoti noraidīja pieteicēja lūgumu par atbrīvošanu no valsts nodevas. Pieteicējs atbilstoši Trauksmes celšanas likuma 10.panta 4.punktam ir atbrīvojams no valsts nodevas samaksas, tādēļ atkārtoti izsaka lūgumu apgabaltiesai atlīdzināt visus valsts budžetā veiktos valsts nodevas maksājumus.

[6] Olaines novada dome rakstveida paskaidrojumos par pieteicēja apelācijas sūdzību uzskata to par nepamatotu un lūdz noraidīt.

Motīvu daļa

[7] Pieteicējs ir izteicis lūgumu lietu izskatīt mutvārdu procesā, lai sasniegtu lietderīgāku un taisnīgāku rezultātu.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu apelācijas instances tiesa administratīvo lietu izskata rakstveida procesā. Tiesa, izvērtējot procesa dalībnieka motivētu lūgumu, var noteikt lietas izskatīšanu mutvārdu procesā.

Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka nav objektīvas nepieciešamības, lai noteiktu šīs lietas izskatīšanu mutvārdu procesā. Lietas apstākļu noskaidrošanai nav nepieciešams rīkot tiesas sēdi, jo no lietā esošajiem dokumentiem ir iespējams gūt pilnīgu priekšstatu par izskatāmo jautājumu. Lietā esošie pierādījumi ir pietiekami, kā arī procesa dalībnieki ir īstenojuši tiesības sniegt paskaidrojumus par lietas apstākļiem un iesniegt pierādījumus, tāpēc šīs lietas izskatīšana mutvārdu procesā nav lietderīga. Līdz ar to pieteicēja lūgums ir noraidāms.

[8] Pieteicējs norāda, ka Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 17.novembra spriedums ir atceļams, jo tiesa lietu izskatījusi nelikumīgā sastāvā. Pieteicējs noraidīja tiesas sastāvu, bet noraidījums nepamatoti nav ticis pieņemts.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 303.panta pirmās daļas 1.punktu, kas paredz, ka apelācijas instances tiesa neatkarīgi no apelācijas sūdzības motīviem ar lēmumu atceļ pirmās instances tiesas spriedumu un nosūta lietu jaunai izskatīšanai, ja tiesa lietu izskatījusi nelikumīgā sastāvā.

Tiesas sastāvu nevar atzīt par likumīgu, ja lietas izskatīšanā ir piedalījies tiesnesis, kas nav ievērojis Administratīvā procesa likuma 116.pantā un 117.pantā noteiktos tiesiskos pamatus, kādiem iestājoties, tiesnesim no lietas izskatīšanas ir jāatstatās vai jāpieņem noraidījums.

Izskatāmajā lietā pieteicējs pieteikumā izteica noraidījumu Augstākās tiesas, Administratīvās apgabaltiesas un Administratīvās rajona tiesas sastāviem. Noraidījums pamatots ar likuma „Par tiesu varu" 14.panta pirmo daļu, Administratīvā procesa likuma 117.panta pirmās daļas 1. un 4.punktu, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47.pantu.

Pieteicējs noraidījumu motivē ar to, ka esot daudz lietu, kurās Augstākās tiesas, Administratīvās apgabaltiesas un Administratīvās rajona tiesas amatos strādājošas personas nodod un apmelo Latvijas tautu, tās godīgos tiesnešus, tostarp pieteicēju. Turklāt šo tiesu sastāvi pastāvīgi atsakās pieņemt pieteiktos noraidījumus ar nepatiesu ieganstu, ka pieteicēja minētie noraidījumu pamatojošie fakti esot nekonkrēti, lai gan patiesībā pieteicējs tieši atsaucas uz konkrētiem faktiem un lietām.

Ar 2023.gada 19.jūlija lēmumu tiesnese Dace Ābele pieteikto noraidījumu nepieņēma, atzīstot, ka noraidījuma pamatojumā nav norādīti apstākļi, kas varētu radīt pamatotas šaubas par tiesneses objektivitāti, kā arī nav konstatējams neviens no likumā paredzētajiem tiesiskajiem pamatiem noraidījuma pieņemšanai.

Administratīvā procesa likuma 117.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš šīs lietas iepriekšējā izskatīšanā piedalījies procesā kā administratīvā procesa dalībnieks, liecinieks, eksperts, tulks vai tiesas sēdes sekretārs. Savukārt minētā panta pirmās daļas 4.punkts paredz, ka tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš ir personiski tieši vai netieši ieinteresēts lietas iznākumā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 118.panta otro daļu noraidījums ir jāmotivē. Proti, ir jānorāda tie konkrētie apstākļi, kas atbilstoši likumam ir pamats tiesneša noraidīšanai, kā arī šie apstākļi ticami jāpamato. Ar vispārīgiem pieteicēja apgalvojumiem vien nepietiek. Minētais ir nepieciešams, lai tiesnesis (tiesas sastāvs), kuram jāizlemj pieteiktais noraidījums, šos apstākļus varētu pārbaudīt un izdarīt secinājumu par to, vai noraidījums ir jāpieņem. Jo tikai tad, ja apstiprinās pamatotas šaubas par noraidāmā tiesneša objektivitāti attiecīgās lietas izskatīšanā, ir apmierināms pieteiktais noraidījums (sal. *Senāta 2020.gada 6.aprīļa lēmuma lietā Nr. SKA-926/2020 (* ECLI:LV:AT:2020:0406.SKA092620.7.L) *4.punkts*).

Izvērtējot pieteicēja pamatojumu, apgabaltiesa piekrīt pirmās instances tiesas tiesneses secinājumam, ka pieteicēja noraidījuma pamatā ir vispārīgi un nekonkrēti apgalvojumi par tiesnešu neobjektivitāti un prettiesisku vēršanos pret pieteicēju, bet nav norādīts neviens konkrēts apstāklis, kas par to liecinātu ne par tiesnesi D.Ābeli, ne arī par apelācijas instances tiesas sastāvu – tiesnesēm S.Liniņu, I.Kaļiņinu un R.Paegli. Tas, ka pieteicējs nepiekrīt atsevišķiem tiesu pieņemtajiem nolēmumiem, tostarp lietās, kuru dalībnieks bijis pieteicējs, neliecina par tiesnešu neobjektivitāti vai ieinteresētību izskatāmās lietas iznākumā (sal., piemēram, *S e n ā t a 2019.gada 17.decembra lēmuma lietā Nr.SKA-1708/2019 (* ECLI:LV:AT:2019:1217.A420196319.4.L) *5.punkts, 2020.gada 29.maija lēmuma lietā Nr.SKA-1035/2020 (* ECLI:LV:AT:2020:0529.SKA103520.5.L) *8.punkts*). Līdz ar to nav konstatējams, ka būtu iestājušies kādi no Administratīvā procesa likuma 117.panta pirmās daļas 1.vai 4.punktā minētajiem apstākļiem.

Ievērojot minēto, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas tiesnese pamatoti nepieņēma noraidījumu. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa nekonstatē tiesisku pamatu pirmās instances tiesas sprieduma atcelšanai, kā arī atzīst, ka pieteicēja norādītā noraidījuma motivācija nav pamats pieņemt noraidījumu Administratīvās apgabaltiesas tiesas sastāvam šajā lietā.

[9] Lietā galvenais strīds ir par to, vai 2022.gada 11.janvārī Olaines vilcienu stacijā policija pamatoti aizturēja pieteicēju, nogādājot viņu policijas iecirknī.

[10] Administratīvā apgabaltiesa, pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība ir nepamatota un pieteikums ir noraidāms.

Izvērtējusi pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu kopsakarā ar pieteicēja pieteikumā un apelācijas sūdzībā, kā arī rakstveida paskaidrojumos ietvertajiem argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, piemērojusi atbilstošās tiesību normas un pareizi tās interpretējusi. Pirmās instances tiesas izdarītie secinājumi par to, ka nepastāv Kaitējuma atlīdzināšanas likumā noteiktais pamats pieteicēja prasītā kaitējuma atlīdzinājumam par pašvaldības policijas rīcību administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros, jo nav konstatējama ne prettiesiska, ne nepamatota policijas darbinieku rīcība, ir pareizi un pietiekami.

Apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 17.novembra sprieduma motivācijai, atzīstot tajā sniegto pamatojumu par pilnībā pietiekamu, tamdēļ izvērstāku argumentu izklāstu nenorāda.

Pieteicējs apelācijas sūdzībā pamatā izsaka argumentus, uz kuriem pirmās instances tiesa jau ir sniegusi atbildes, tādēļ apgabaltiesa atkārtoti tos nevērtēs. Apgabaltiesa ir izvērtējusi arī pārējos apelācijas sūdzības argumentus un konstatē, ka pieteicējam ir atšķirīgs viedoklis par lietas faktisko apstākļu novērtējumu un uz tā pamata izdarītajiem iestādes un tiesas secinājumiem. Taču tas, ka pieteicējs nepiekrīt iestādes un tiesas izdarītajiem secinājumiem, nenozīmē, ka šie secinājumi ir nepareizi un kļūdaini.

[11] Pildot likumā „Par policiju" uzliktos pienākumus, policijas darbiniekam ir tiesības identificēt personas, tai skaitā pārbaudīt personām, kuras tiek turētas aizdomās par likumpārkāpumu izdarīšanu, personu apliecinošos dokumentus. Tādējādi, saņemot informāciju par iespējamu pasažiera likumpārkāpumu (braukšanu vilcienā bez biļetes), policijas darbiniekiem bija likumīgas tiesības uzrunāt pieteicēju, lai noskaidrotu apstākļus, tostarp pieteicēja identitāti saņemtā ziņojuma sakarā.

Tā kā pieteicējs savus personas datus policijas darbiniekiem pēc viņu lūguma nenosauca un personu apliecinošu dokumentu neuzrādīja, ko apstiprina policijas darbinieku liecības šajā lietā, un šāda rīcība atbilst Administratīvo sodu likuma 6.pantā paredzētā pārkāpuma pazīmēm, policija pamatoti piemēroja administratīvā pārkāpuma procesā paredzēto piespiedu līdzekli – administratīvo aizturēšanu – pieteicēja identitātes noskaidrošanai. Lietas materiālos esošie pierādījumi apstiprina, ka pieteicējs tika atbrīvots nekavējoties pēc nepieciešamo procesuālo darbību veikšanas, nepārkāpjot pieļaujamo aizturēšanas ilgumu.

[12] Pieteicējs norāda, ka liecinieki /pers. C/ un /pers. D/ pirmās instances tiesas sēdē pretlikumīgi izmantoja rakstveida piezīmes.

Administratīvā procesa likuma 229.pants paredz, ka liecināšanas laikā liecinieks var lietot rakstveida piezīmes, ja viņa liecības ir saistītas ar aprēķiniem vai citiem datiem, ko grūti atcerēties. Šīs piezīmes uzrādāmas tiesai un administratīvā procesa dalībniekiem, un tās pēc tiesas lēmuma var pievienot lietai.

Tādējādi ir pieļaujams lieciniekam izmantot rakstveida piezīmes ar nosacījumu, ka tās ir jāuzrāda tiesai un lietas dalībniekiem. No Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 30.augusta tiesas sēdes audioieraksta apgabaltiesa konstatē, ka tiesai un lietas dalībniekiem tika uzrādīti pieraksti, kas bija liecinieku rokās, un tiesa pārliecinājās, ka pierakstos bija normatīvo aktu, uz kuriem liecinieki atsaucās liecībās, teksti. Lai arī lieciniekiem nav pienākuma atsaukties uz tiesību normām, sniedzot liecības, apgabaltiesas ieskatā šāda veida piezīmju izmantošana izskatāmajā gadījumā nav pamats, lai apšaubītu sniegto liecību ticamību.

[13] Pieteicējs iebilst, ka Administratīvā rajona tiesa, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 288.panta trešo daļu, nav pieņēmusi blakus lēmumu un nosūtījusi lietu prokuratūrai saistībā ar Krimināllikuma 175.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmēm – AS „Pasažieru vilciena" konduktore /pers. B/ nozaga pieteicējam biļeti.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 288.panta pirmo daļu, ja izskatot lietu, konstatēti apstākļi, kas liecina par iespējamu tiesību normu pārkāpumu, kā arī citos gadījumos tiesa var pieņemt blakus lēmumu. Minētā panta trešajā daļā noteikts, ja tiesa, izskatot lietu, atklāj noziedzīga nodarījuma pazīmes, tā blakus lēmumu nosūta prokuratūrai.

Apgabaltiesa konstatē, ka pirmās instances tiesa nav lietā konstatējusi, ka būtu izdarīts kāds noziedzīgs nodarījums, līdz ar to tiesai arī nebija pamata apsvērt iespēju lietā taisīt blakus lēmumu, uz ko norāda pieteicējs apelācijas sūdzībā. Arī apgabaltiesa nesaskata pamatu blakus lēmuma pieņemšanai, jo nekonstatē iespējama noziedzīga nodarījuma pazīmes no AS „Pasažieru vilciens" konduktores puses.

Tas, ka pieteicēja izgatavotā akta kopija, kuru pieteicējs atbilstoši paša paskaidrojumiem iedeva konduktorei biļetes vietā un, iespējams, netika

atdota pieteicējam, jo pieteicējs izkāpa no vilciena, neliecina par noziedzīgu nodarījumu.

[14] Pieteicējs uzskata, ka Administratīvā rajona tiesa nepamatoti noraidīja pieteicēja lūgumu par atbrīvošanu no valsts nodevas par pieteikuma un apelācijas sūdzības iesniegšanu, jo pieteicējs atbilstoši Trauksmes celšanas likuma 10.panta pirmās daļas 4.punktam ir atbrīvojams no valsts nodevas samaksas, tādēļ izsaka lūgumu apgabaltiesai atkārtoti atbrīvot pieteicēju no valsts nodevas samaksas un atlīdzināt visus valsts budžetā veiktos valsts nodevas maksājumus.

Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2022.gada 19.jūlija lēmumu atteikts atbrīvot pieteicēju no valsts nodevas samaksas par pieteikuma iesniegšanu, jo tiesnese nekonstatēja, ka pieteicēja pieteikums atbilstu Trauksmes celšanas likuma 10.panta pirmās daļas 4.punktā noteiktajam, lai varētu uzskatīt, ka pieteicējs ir atbrīvots no valsts nodevas samaksas uz likuma pamata. Uz tāda paša pamata Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2023.gada 20.decembra lēmumu atteica atbrīvot pieteicēju no valsts nodevas samaksas par apelācijas sūdzības iesniegšanu.

Saskaņā ar Trauksmes celšanas likuma 1.panta pirmās daļas 7.punktu trauksmes cēlējs ir fiziskā persona, kura sniedz informāciju par iespējamu pārkāpumu, kas var kaitēt sabiedrības interesēm, ja persona šo informāciju uzskata par patiesu un tā gūta, veicot darba pienākumus vai dibinot tiesiskās attiecības, kas saistītas ar darba pienākumu veikšanu, vai esot praksē, un kurai šīs informācijas sniegšanas dēļ varētu tikt radītas nelabvēlīgas sekas.

Minētā likuma 7.panta otrā daļa noteic, ka pēc tam, kad saņemts personas iesniegums, kas noformēts kā trauksmes cēlēja ziņojums par jautājumu, kurš pilnībā vai daļēji ir institūcijas kompetencē, institūcija nekavējoties, bet ne vēlāk kā septiņu dienu laikā nosūta trauksmes cēlējam ziņojuma saņemšanas apstiprinājumu un izvērtē ziņojuma pirmšķietamo atbilstību šajā likumā noteiktajām trauksmes celšanas pazīmēm, kā arī pieņem lēmumu par iesnieguma atzīšanu vai neatzīšanu par trauksmes cēlēja ziņojumu. Par pieņemto lēmumu institūcija informē personu triju dienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas.

Savukārt atbilstoši Trauksmes celšanas likuma 10.panta pirmās daļas 4.punktam ar brīdi, kad trauksmes cēlējs ir cēlis trauksmi šā likuma 4.pantā noteiktajā kārtībā, viņam šajā likumā un citos normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un kārtībā ir tiesības uz atbrīvošanu no valsts nodevas samaksas administratīvajā procesā tiesā. Minētā likuma 16.pants noteic, ka trauksmes cēlējs ir atbrīvots no valsts nodevas samaksas administratīvajā procesā tiesā, ja pieteikums ir saistīts ar trauksmes celšanas dēļ radītu nelabvēlīgu seku novēršanu.

Pieteicējs uzskata, ka ir cēlis trauksmi par negodīgu amatpersonu, dzelzceļa pasažieru pārvadātāju un tiesas darbinieku korumpētību, cilvēktiesību pārkāpumiem un valsts apzagšanu, tādējādi ir trauksmes cēlējs Trauksmes celšanas likuma izpratnē.

Apgabaltiesa pieteicējam nepiekrīt, jo persona par trauksmes cēlēju ir uzskatāma tad, ja tās iesniegums ir atzīts par trauksmes cēlēja ziņojumu. Tieši ar iesnieguma atzīšanu par trauksmes cēlēja ziņojumu, personai ir tiesības uz trauksmes cēlēja un viņa radinieku aizsardzības garantijām (*Senāta 2023.gada 18.oktobra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-928/2023, ECLI:LV:AT:2023:1018.SKA092823.11.L, 7.punkts; 2021.gada 1.jūlija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-1040/2021, ECLI:LV:AT:2021:0701.SKA104021.3.L, 3.punkts*).

Izskatāmajā gadījumā nav konstatējams, ka pieteicēja pieteikums atbilstu Trauksmes celšanas likuma 10.panta pirmās daļas 4.punktā un 16.pantā noteiktajam. Pieteikumam cita starpā pievienota Trauksmes cēlēja ziņojuma veidlapa, no kuras konstatējams, ka pieteicējs 2021.gada 8.novembrī adresējis ziņojumu Augstākajai tiesai un 2021.gada 10.decembrī adresējis ziņojumu Valsts kancelejai saistībā ar tiesībsargājošo iestāžu Valsts policijas, Rīgas apgabaltiesas, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas, Administratīvās rajona tiesas, Administratīvās apgabaltiesas un Augstākās tiesas amatpersonu korumpētību un pārkāpumiem.

No lietā esošajiem dokumentiem nav konstatējams, ka kāds pieteicēja iesniegums no minēto iestāžu puses būtu atzīts par trauksmes cēlēja ziņojumu.

Ņemot vērā minēto, pieteicējs pamatoti nav atbrīvots no valsts nodevas samaksas par pieteikuma un apelācijas sūdzības iesniegšanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Olaines novada pašvaldībai atlīdzināt /pers. A/ nodarītos zaudējumus un nemantisko kaitējumu 50 000 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Senātā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesneses

S.Liniņa I.Kaļiņina R.Paegle